

N:o 116.

Af herr **G. A. E. Kronlund**, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående ordnandet och bebyggandet af stadsplaneområdet
vid Kiruna.*

Sedan jernvägslinien Gellivare—Riksgränsen blifvit af Riksdagen besluten och derigenom förhoppningarna om en stadigvarande stor grufdrift vid Luossavaara—Kiirunavaara kommer att inom en snar framtid blifva en verklighet, har Riksdagen med berömvärd omtanke om den blifvande stora arbetarebefolkningen vid dessa gruffält sökt befrämja deras sannolika sträfvan att deruppe skapa sig ett eget hem och derigenom en från grufbolaget i viss mån oberoende ställning genom det år 1899 fattade beslut att från kronans marker afskilja visst område, som, fördeladt i tomter, skulle för bebyggande åt enskilda med eganderätt upplåtas.

Emellertid visar sig det mål, hvartill Riksdagen velat medverka, svårt att under nuvarande förhållanden vinna. Förutom det att uppförandet af bostadslägenheter så högt upp öfver polcirkeln till följd af de dyra transportkostnaderna för byggnadsmaterial m. m. blifver oerhörddt kostsam, möta många andra svårigheten den enskilde, som deruppe vill skaffa sig ett eget hem.

Vid upplåtandet af tomter är nemligen bestämdt, att köpebref å tomt må för tomtinnehafvare utfärdas först sedan byggnadsskyldigheten blifvit behörigen fullgjord och köpeskillingen till fullo guldits.

För arbetaren, som vill bosätta sig å egen torfva och som i vanliga fall måste anses sakna egna medel till sådant belopp, att han derfor kan både förvärfva sig tomtplats och äfven uppföra före-

skrifven byggnad, är derigenom omöjliggjordt att genom belåning af fastigheten skaffa sig erforderligt byggnadskapital och sålunda ett väsentligt hinder lagdt för realiserandet af det hufvudändamål, hvarför Riksdagen upplåtit ifrågavarande område.

Ett annat hinder för ett vidsträcktare bebyggande af området synes förefinnas uti bestämmelsen om skyldighet för tomtegarne att bryta och underhålla en viss andel af den tomten angränsande gata eller torg och, om dervid bankfyllnad eller skärning ifrågakommer, verkställa sådan till 0,6 meters djup.

När man betänker, att en stor del af upplåtna området består af berg och ett högst besvärligt moränland, kan man lätt tänka sig, i huru hög grad betungande och kostsamt detta skall vara för den enskilde, som här har att kämpa med de hårdaste naturförhållandena, stark kyla, långvarigt vintermörker och stor nederbörd samt dessutom har att räkna med i hög grad fördyrade lifsförnödenheter.

Dystert måste också te sig för den enskilde bebyggaren det samhälles framtid, hvari han blir en medlem genom tomtförvärfvet.

Ordnandet och planerandet af ett samhälle på detta område måste nemligen blifva förhållandevis ytterst dyrbart; man behöfver blott tänka på hvad genomförandet af en ordnad stadsplan med någorlunda trafikabla gator och torg vill säga, då stadsplanen är till stor del belägen på sluttningen af ett berg och midt i ett vildt och sterilt moränland; hvad anskaffandet af vatten och lyse samt gaturenhållning under snörika vintrar skall kosta, och hvilken börda slutligen skall komma att hvila på samhället genom uppförandet af nödiga gudstjenst- och skollokaler och derigenom, att samhället, som förr eller senare måste skiljas i kommunalt afseende från Jukkasjärvi socken, dervid säkerligen måste åtaga sig en dryg andel af den stora skuldsättning, som vidlåder nämnda socken. Såsom ytterst viktigt måste här framhållas, att ifrågavarande samhälle i kommunalt hänseende så fort som möjligt skiljes från Jukkasjärvi socken.

De penningemedel, inflytande köpeskillingar för försålda tomter, som till mötande af de dryga utgifterna för samhällets behof blifvit ställda till vederbörandes förfogande, synas ingalunda förslå till ändamålet. Med fog skulle man kunna ifrågasätta, att det belopp, som grufbolaget erlagt till staten för det åt bolaget anvisade området skulle få användas till det blifvande samhällets bästa; derigenom skulle vederbörande myndighet redan från början kunna med kraft genomföra ordnandet af stadsplanen, terrassering af gator och allmänna platser, hvilket synes vara en absolut förutsättning för att den enskildes bosättning

och vistelse å det för samhället afsedda område skall kunna blifva någorlunda dräglig.

Såsom förhållandena nu te sig, är det nemligen förenadt med stor kroppsansträngning och möda att öfver den stenbundna, backiga och med rullstenar betäckta marken taga sig fram till bebyggda tomter. Anslag till byggandet af gudstjenstlokaler m. m. på ett tidsenligt sätt, något som med det allra snaraste är af nöden, kunde derigenom äfven vinnas. Slutligen kunde ifrågasättas, huruvida man icke för åstadkommande af billiga bostäder åt arbetare och deras familjer kunde från dessa medel bevilja lån till för sådant ändamål bildade bostadsföreningar.

För att i någon mån underlätta för de enskilda att skapa sig eget hem synes det, som om man i särskilda fall borde medgifva befrielse från stadgandet, att köpebref icke utfärdas förr, än tomten vore betald och platsen bebyggd.

Fall kunna ju nemligen tänkas, då en sparsam arbetare hoplagt ett litet kapital, hvarmed han kunnat inköpa en tomt och påbörja dess bebyggande, samt att en bankinrättning eller enskild är villig försträcka honom behöfliga medel för byggnadsarbetets fullbordan mot säkerhet i fastigheten, och kunde ju i sådant fall ankomma på vederbörande myndighets pröfning, huruvida en ändring eller lindring i berörda föreskrift kunde medgifvas.

Vidare torde ej vara annat än billigt och rimligt, att terrassering, schacktning och fyllning m. m. af gator och allmänna platser i sin helhet verkställes med de för sådant ändamål anvisade allmänna medel.

Sprängning, fyllning eller gräfning samt iordningsställande af en tomtplats å ifrågavarande område är en tillräckligt dyrbar sak för att tomtegaren ej ytterligare skall betungas med sådant arbete i och för gata eller annan allmän plats.

Det är att befara, att under nuvarande förhållanden och derest ej de bostadsbehöfvande arbetarne och småfolket på ett verksamt sätt stödjas i sin sträfvan att skapa sig ett dräglig hemvist, byggnadsarbetet i Kiruna öfvergår till rena spekulationsaffärer, dervid arbetarne få bidraga till vinsten för spekulanterna genom oskäligt dyra hyror, och att antalet af verkliga arbetare, som kunna deruppe förvärfva sig en egen torfva, blir bra obetydligt.

Jag inser mer än väl, hur svårt det är att vid försöken att tillmötesgå dylika önskemål främja den verkliga arbetarens och bostadsbehöfvandes intresse och på samma gång afvisa rena tomtspekulationer, men jag är lifligt öfvertygad om, att Kongl. Maj:t, som redan tagit ett berömvärdt initiativ i önskad rigtning genom utstakandet af stads-

planområdet och normerandet och underlättaudet af dess bebyggande, äfven skall veta lösa de svårigheter och tillmötesgå de önskemål, som här uttalas, om dessa af Riksdagen gillas.

Jag vågar därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till främjande af uppkomsten af en tryggad och bofast arbetarebefolkning å stadsplanområdet vid Kiruna vidtaga nödiga ändringar uti gällande stadga angående ordnandet och bebyggandet af nämnde område och dels efter företagen undersökning angående förutsättningarna i öfrigt för vinnandet af detta mål till Riksdagen inkomma med förslag till de öfriga åtgärder, som kunna finnas vara af behovet påkallade.

Stockholm den 25 januari 1902.

G. Kronlund.

Till häradshöfding Georg Kronlund, Stockholm.

Vi, som bilda detta samhälle, äro till större delen obemedlade, hafva det svårt nog att åstadkomma ett eget hem, och enär Jukkasjärvi kommun, som vi nu tillhöra, icke blott är fattig, utan äfven betydligt skuldsatt, kunna vi ej derifrån vänta några större bidrag till allmänna byggnader, aflöning till tjenstemän m. fl. utgifter, som vid en blifvande skiljsmessa från kommunen komma att drabba oss, hvartill kommer den andel, troligen öfverstigande 100,000 kronor, som vi då måste öfvertaga af kommunens gamla skulder. Detta senare så mycket mera betungande, som vi ej hafva någon nytta af de långt från vårt samhälle belägna vägar, skolbyggnader m. m., som anlagts för ofvan nämnda lånemedel.

Då samhället, som nu består af ett par tusen personer, ännu ej har några kyrkliga eller kommunala byggnader på platsen (de som finnas i socken ligga på 8 mils afstånd utan andra kommunikationer än gångstigar), så torde vi i första rummet behöfva medel till dessa byggnader, och få vi därför vördsammast framställa det förslaget, att Riksdagen dertill måtte anslå de 100,000 kronor, som Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag betalt till staden för sitt område vid Luossajärvi, hvilken extra inkomst för staten ju står i nära samband med uppkomsten af detta samhälle.

Kiruna den 12 januari 1902.

För Kiruna tomt- och husegare:

C. J. Asplund.

Allan Lenander.

L. J. Jansson.

Eg. af tomt N:o 4, qv. N:o 17.

Eg. af tomt N:o 2, qv. N:o 23.

Eg. af tomt N:o 4, qv. N:o 14

Till häradshöfding Georg Kronlund, Stockholm.

Undertecknad, som genom Kiruna tomt- och husegare blifvit anmodad att afgifva svar på häradshöfdingens skrifvelse i de delar, som beröra kostnaderna och svårigheterna för den enskilde tomttegaren vid uppförandet af ett hemvist åt sig, får härmed vördsamt meddela nedanstående.

Vilkoren för erhållande af tomt och dess bebyggande framgår af närslutna kungörelse och byggnadsstadga, i hvilken senare äfven upptages storleken af den gatudel, hvarje tomtegare är skyldig iordningställa och underhålla.

Allmänna platser, såsom torg och dylikt komma troligen att ordnas af tomtmedel, som hittills skett. Med vattentillgång är det visserligen knappt vintertid, men två diamantborrbrunnar äro borrhade å stadsplanen och en tredje sprängd brunn under arbete, hvarjemte enskilda sprängda brunnar finnas eller äro under arbete till ett antal af minst 7 stycken. Beskaffenheten af marken varierar mellan berget »i

dagen» och något öfver en meters jordbetäckning, men utjemnas svårigheterna för gatubrytningen mycket genom de krokiga gatorna i den praktiska tomtindelingen.

De långa och förut mycket dyra frakterna ha deremot höjt materialprisen ofantligt, hvilket gör, om man tillägger de höga arbetsprisen (ett dagsverke sommartid = 5 kronor, vintertid 4 kronor), att en normal timrad tvåvåningsbyggnad om 8 rum, per rum kostar mellan 1,800 och 2,000 kronor, deri inberäknade kostnaderna för tomt, nödiga uthus och gatuskyldighetens fullgörande.

Hyrorna äro i propotion härefter, då ett medelstort rum i början af förra sommaren kostade 25 å 30 kronor per rum per månad, men dock nu nedgått till 14 å 18 kronor.

Byggnadsverksamheten har hittills varit ofantligt stor och äro cirka 150 boningshus redan uppförda å stadsplanen.

Kiruna den 12 januari 1902.

Allan Lenander.

Af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordnad byggnadsingeniör för stadsplanen.